

**การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ**  
**หลักเกณฑ์ใหม่ของความเป็นธรรมอีกก้าวเล็กๆ**

นายแพทย์สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้มีประชาชนจำนวนมากได้รับผลกระทบ และได้รับความเดือดร้อนในรูปแบบต่าง ๆ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเกิดจากการกระทำของผู้ก่อความไม่สงบ และก็มีบางส่วนที่เกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งหมายรวมถึงผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำโดยเจ้าหน้าที่รัฐโดยตรง และผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในทุกชั้นตอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐเช่นเดียวกัน และที่ผ่านมา รัฐไม่มีกติกากในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว

เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนในพื้นที่จากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐเช่น

- ผู้ต้องสงสัยที่ถูกนำตัวไปสอบสวนเหตุการณ์แล้วได้รับบาดเจ็บจากเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ได้ปล่อยตัวกลับบ้านโดยไม่มีการดำเนินคดีใดๆ ซึ่งอาจเนื่องมาจากไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ได้อยู่ในฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ
- การปฏิบัติกรของเจ้าหน้าที่กับฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบแล้วกระสุนปืนไปถูกผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงบาดเจ็บเสียชีวิต
- ผู้ที่ถูกนำตัวไปควบคุมตาม พรก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และกฎอัยการศึก ซึ่งให้อำนาจเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงในการควบคุมตัวโดยไม่ต้องมีหมายศาล ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะปล่อยตัวหลังการควบคุมตัวโดยไม่ได้มีการส่งดำเนินคดี ความเสียหายที่เกิดขึ้นแม้ไม่ได้รับบาดเจ็บ การสูญเสียอิสรภาพ เสียโอกาสในการทำมาหากิน ก็ควรที่รัฐจะต้องชดเชยเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ได้รับความเป็นธรรมให้มากที่สุด

ดังนั้น คณะอนุกรรมการพิจารณาหลักเกณฑ์และอำนาจการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้เสนอ “หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ต่อคณะรัฐมนตรี เป็นกติกาใหม่ การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นกติกาใหม่ที่แต่เดิมไม่เคยมีมาก่อน

อย่างไรก็ตาม หากผู้ได้รับผลกระทบดังกล่าว ได้รับการชี้ชัดหรือต้องสงสัยว่าเป็นฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบแล้ว ก็จะไม่เข้าข่ายการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์นี้

## **สาระสำคัญของหลักเกณฑ์**

ตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดนิยามที่สำคัญไว้ดังนี้

**“เจ้าหน้าที่รัฐ”** หมายความว่า ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พนักงานราชการ พนักงานของรัฐ ลูกจ้างของหน่วยงานรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงผู้ได้รับคำสั่ง ผู้ได้รับมอบหมาย และผู้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งหมายรวมถึงประชาชนผู้ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือราชการในการรักษาความสงบในพื้นที่ เช่น อรบ. ชรบ. อปพร. ทสปช. อส. ด้วย

**“ผู้ได้รับผลกระทบ”** แบ่งเป็น ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง และผู้ได้รับผลกระทบโดยอ้อม

- ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดและ ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ อันเป็นเหตุให้เสียชีวิต ทูพพลภาพ พิการ บาดเจ็บสาหัส บาดเจ็บปานกลาง บาดเจ็บเล็กน้อย และขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ
- ผู้ได้รับผลกระทบโดยอ้อม หมายถึง ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ หรือเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้การอุปการะของผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

**“พื้นที่เกิดเหตุ”** โดยระเบียบระบุว่า ผู้มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง และผู้ได้รับผลกระทบโดยอ้อม โดยเหตุแห่งการได้รับผลกระทบจะต้องเกิดขึ้นในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสงขลา (เฉพาะอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย เท่านั้น)

## **ขั้นตอนการพิจารณา**

ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดให้มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้” เรียกโดยย่อว่า “กชจ.” ระดับอำเภอ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

- |  |               |
|--|---------------|
| 1) นายอำเภอพื้นที่เกิดเหตุ                                     | ประธานกรรมการ |
| 2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร   | กรรมการ       |
| 3) ผู้กำกับสถานีตำรวจพื้นที่เกิดเหตุ                           | กรรมการ       |
| 4) ประธานชมรมนายก อบต. ระดับอำเภอ                              | กรรมการ       |
| 5) ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ระดับอำเภอ                      | กรรมการ       |
| 6) ประธานชมรมอิหม่าม หรือ กรรมการอิสลามประจำจังหวัด ระดับอำเภอ | กรรมการ       |
| 7) เจ้าคณะอำเภอ  | กรรมการ       |
| 8) ประธานศูนย์ยุติธรรมชุมชนระดับอำเภอ                          | กรรมการ       |
| 9) ผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ (ประธานเห็นสมควร)                        | กรรมการ       |

10) ปลัดอำเภอที่รับผิดชอบศูนย์อำนาจความเป็นธรรมอำเภอ

กรรมการและ

เลขานุการ

โดยกำหนดให้ กชจ. ระดับอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. ตรวจสอบข้อเท็จจริง พยานหลักฐาน และเอกสารต่างๆ เพื่อประกอบการรับรองบุคคลที่ได้รับความเสียหายว่าเกิดจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ
2. ให้การรับรองบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ ตามแบบการรับรองที่ กชจ. กำหนด
3. เรียกเอกสารและเชิญเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และบุคคล ที่เกี่ยวข้องมาให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และรายละเอียดต่างๆ ต่อ กชจ.
4. ให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับอำเภอ
5. แต่งตั้งคณะทำงานตามความจำเป็น เพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่ กชจ. มอบหมาย

อย่างไรก็ตาม เมื่อทางคณะกรรมการระดับอำเภอ (กชจ.) พิจารณา รับรองบุคคล และรวบรวมข้อมูลแล้ว ก็ต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการระดับจังหวัดต่อไป

สำหรับกระบวนการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ในระดับจังหวัดนั้น ให้มี “คณะกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ระดับจังหวัด” จำนวน 10 ตำแหน่ง ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้แทน ประธานกรรมการ
- 2) ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด หรือผู้แทน กรรมการ
- 3) ผู้บังคับหน่วยเฉพาะกิจระดับจังหวัด หรือผู้แทน กรรมการ
- 4) อัยการจังหวัด หรือผู้แทน กรรมการ
- 5) หัวหน้าสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือผู้แทน กรรมการ
- 6) ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัด กรรมการ
- 7) ผู้นำศาสนาพุทธ กรรมการ
- 8) ผู้ทรงคุณวุฒิ กรรมการ
- 9) ผู้นำท้องถิ่น กรรมการ
- 10) หัวหน้าศูนย์เยียวยาจังหวัด หรือผู้แทน กรรมการและเลขานุการ

โดยกำหนดให้ กชจ. ระดับจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ คือ มีหน้าที่ในการพิจารณาความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ระดับอำเภอ รวมทั้งพิจารณาให้การช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ

ศูนย์ช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบฯ ระดับจังหวัด เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ระยะเวลาการประชุมพิจารณาหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ ให้ถือปฏิบัติ ระยะเวลาตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 โดยมีชั่งช้ำ ทั้งนี้ ไม่เกิน 5 วันทำการ

**โดยสรุปก็คือ** เมื่อผู้มีสิทธิซึ่งได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิตหรือทรัพย์สินเสียหาย สืบเนื่องจากการกระทำ จากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง และผู้ได้รับผลกระทบโดย อ้อม ต้องยื่นเรื่องต่อ กชจ.ระดับอำเภอก่อน ณ ศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมอำเภอ ซึ่งปลัดอำเภอที่ รับผิดชอบศูนย์อำนวยความสะดวกเป็นธรรมอำเภอเป็นกรรมการและเลขานุการ และเลขานุการนำเรื่อง เข้า ประชุมเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบฯ โดยมีชั่งช้ำ ทั้งนี้ ไม่เกิน 5 วันทำการ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2550 และเมื่อพิจารณาแล้วก็นำเสนอความเห็นไปยัง กชจ. ระดับจังหวัด ซึ่งมี ระยะเวลาในการพิจารณาใน 5 วันทำการเช่นเดียวกัน

### หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือเมื่อได้รับผลกระทบต่อร่างกาย

หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐ ได้กำหนด อัตราในการช่วยเหลือที่อ้างอิงมาจากใช้หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจาก สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2548 และ เมื่อ วันที่ 6 กันยายน 2548 ดังแสดงในตาราง

กรณีความเสียหาย	จำนวนเงินช่วยเหลือ (บาท)	หมายเหตุ
1. เสียชีวิต	500,000	- กรณีช่วยเหลือครอบครัวและ ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายตาม สภาพปัญหา และความต้องการให้ ใช้หลักเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยาฯ ตามมติ ครม. เมื่อวันที่ 31 พ.ค. 2548 และระเบียบกระทรวงการคลังของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พม. สพท. ปภ.
2. ทูพพลภาพ	500,000	
3. พิการ	(ช่วยเหลือตามระดับความพิการ)	
4. บาดเจ็บสาหัสที่พักรักษาตัว อยู่โรงพยาบาลเกินกว่า 20 วัน	50,000	
5. บาดเจ็บปานกลาง	30,000	
6. บาดเจ็บเล็กน้อย	10,000	

จากตารางจะเห็นได้ว่า ทางราชการจะมีการชดเชยให้อัตราเงินช่วยเหลือเช่นเดียวกับอัตราที่ ข้าราชการเสียชีวิตหรือทูพพลภาพ ซึ่งเป็นอัตราสูงสุดในปัจจุบัน คือเป็นเงิน 500,000 บาท ทั้งนี้ยัง สามารถขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลครอบครัว ดูแลบุตร และการประกอบอาชีพจาก กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยได้ด้วย

## การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นปัญหาประการหนึ่งในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่มีการปิดล้อม ตรวจค้น จับกุม การควบคุมตัวไปสอบสวน หรือการส่งดำเนินคดี ซึ่งบ่อยครั้งที่คนในพื้นที่โดยเฉพาะคนในชุมชนเดียวกันหรือญาติพี่น้องจะรู้สึกถึงความไม่ยุติธรรม ทำให้เสียเวลาในการทำมาหากิน สูญเสียรายได้ ญาติพี่น้องเดือดร้อน ต้องไปเยี่ยมซึ่งก็มีค่าใช้จ่ายพอสมควร และสุดท้ายก็ได้รับการปล่อยตัวออกมาโดยไม่ได้ระบุความผิด ดังนั้นตามหลักเกณฑ์นี้ จึงมีส่วนของ “หลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม” ด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในพื้นที่ให้มีมากขึ้น

“หลักเกณฑ์การช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม” ซึ่งครอบคลุมผลกระทบที่เกิดแก่ผู้ถูกควบคุมตัว ทั้งก่อน-ระหว่าง-หลัง กระบวนการยุติธรรม

ตามหลักเกณฑ์ ได้ให้มีการช่วยเหลือเฉพาะผู้ถูกควบคุมตัวตาม พรก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และกฎอัยการศึก ในอัตราวันละ 350 บาท โดยคำนวณจากค่าชดเชย 200 บาท และค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ 150 บาท (โดยเทียบเคียงจากค่าเฉลี่ยของค่าแรงขั้นต่ำ) แต่ทั้งนี้การช่วยเหลือนี้ ไม่รวมถึงผู้ที่พ้นจากการควบคุมตัว และเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สำหรับผู้ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ก็มีกฎหมายให้การช่วยเหลืออยู่แล้ว ในการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบในกระบวนการยุติธรรมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ใช้หลักเกณฑ์การช่วยเหลือตาม พ.ร.บ.ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยการช่วยเหลือครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอนให้ใช้หลักเกณฑ์การช่วยเหลือตามสภาพปัญหา และความต้องการตามหลักเกณฑ์

## บทสรุป

การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งเดิมมีระบบการช่วยเหลือเยียวยาสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนผู้บริสุทธิ์อยู่แล้ว การที่รัฐไทยขยายขอบเขตการเยียวยามาสู่ประชาชนกลุ่มที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ นับเป็นมิติใหม่ในการขยายกรอบความคิดของรัฐไทยที่ถูกต้อง

ผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐและจากกระบวนการยุติธรรม ส่วนใหญ่ก็คือประชาชนในพื้นที่ที่ถูกมองด้วยสายตาที่คลางแคลงใจและเป็นผู้ต้องสงสัยว่าอยู่ในข่ายให้ความร่วมมือกับฝ่ายผู้ก่อความไม่สงบ ซึ่งเดิมถูกมองแบบแบ่งแยก แยกน้ำแยกปลา ซึ่งในความเป็นจริงนั้น ในพื้นที่ไม่ได้เห็นชัดเจนว่าใครเป็นน้ำใครเป็นปลา ทุกคนในพื้นที่ล้วนเป็นปลา ปลาที่อาจมีสีต่างกัน และไม่ใช้สีเดียวกับสีชาวม มีทั้งสีเทาอ่อน เทาเข้ม เทากลาง เทาอมเขียว เทาอมฟ้า เทาอมเหลือง ดังนั้นเมื่อแยกน้ำแยกปลาตามทฤษฎีนั้น ย่อมกระทำได้ยากมาก อีกทั้งการควบคุมกำกับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีวินัยในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมโดยไม่มีการทำให้ผู้ต้องสงสัยบาดเจ็บก็เป็นไปไม่ได้ทุกกรณี

ดังนั้น “หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่  
จังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่ได้รับการเสนอมาจากคณะกรรมการฯในพื้นที่ นับเป็นก้าวเล็กๆที่สำคัญใน  
การสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การค่อยๆสร้างสันติสมานฉันท์ในระยะยาว

@@@@@@@@@@@@@@@@@@

หมายเหตุ : “หลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่  
จังหวัดชายแดนภาคใต้” นี้ยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนสุดท้ายในการนำเข้าไปพิจารณาอนุมัติจากที่ประชุม  
คณะรัฐมนตรี